

MĂRTURII PRIVIND RIDICAREA LA LUPTĂ ÎN 1907 A ȚĂRANILOR DIN FOSTUL JUDEȚ DORHOI

GHEORGHE AMARANDEI

Marea răscoală țărănească din 1907 de la care se împlinește în aceste zile 75 de ani constituie, după cum aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului „una din cele mai mărețe, și totodată, din cele mai tragice pagini din istoria luptei necurmăte a țăranimii, a întregului popor român pentru libertate și dreptate socială, pentru o viață mai bună“. Tot în această primăvară se împlinesc 20 de ani de la încheierea procesului de transformare socialistă a agriculturii, eveniment care a marcat victoria deplină și definitivă a socialismului la sate.

Aniversarea acestor evenimente istorice însemnate constituie un bun prilej de a evoca trecutul plin de lupte și jertfe ale țăranimii, pentru dreptate socială, unitate și independență națională, rolul pe care îl joacă azi țăranimea împreună cu clasa muncitoare și ceilalți oameni ai muncii pentru triumful socialismului și comunismului în România.

Lipsa de pământ, apăsată de învoielile agricole înrobitoare, de silniciile și nedreptățile sociale, obligată să muncească pământul moșierilor sub paza vătavilor, țăranimea din România s-a ridicat la lupte, în primăvara anului 1907, pentru a-și face singură dreptate. Vîlvătaia răscoalei s-a aprins la Flămînzi, județul Botoșani de unde s-a extins în întreaga țară.

În fostul județ Dorohoi exploatarea țăranilor, care lucrau pe cele 157 moșii, în cea mai mare parte arendate marilor trusturi arendești, atinsese proporții de-a dreptul insuportabile. Numai trustul arendesc „Fischer“ stăpînea peste 200.000 de hectare în diferite părți ale Moldovei de Nord, Frații Froim, Mochi și Calman Bischer arendau moșiile de la proprietari cu 25—30 lei hectarul și le subarendau țăranilor cu 50 lei hectarul, storcînd venituri colosale din sudoarea celor flămînzi. Că exploatarea atinsese proporții insuportabile și că arendașii Fischer uzau de cele mai rafinate mijloace pentru a-i face pe țărani să umble șapte cu un suman“, o dovedește faptul că, în februarie 1907, răscoalele țărănești au izbucnit aproape simultan pe două proprietăți Fischer : Flămînzi-Botoșani și Ibănești-Dorohoi.

Din lectura numeroaselor documente de arhivă cu privire la acest eveniment rezultă că răscoala din 1907 a cuprins majoritatea localităților din fostul județ Dorohoi, însă mai intensă a fost în comunele Ibă-

nești, Hudeștii Mari, Păltiniș, Horodiștea, Rădăuți-Prut, Cotușca, Drăgușeni, Știubieni, Brăiești, Hînești, Virfu Cîmpului, precum și în târgurile Darabani, Săveni și Mihăileni. În unele din aceste localități funcționau bănci populare, cooperative și obști de arendare, încurajate prin toate căile de socialistul dorohoian Spiridon Elefterescu — Urzică ca fiind principalele mijloace de emancipare economică, socială și politică a țăranilor, pregătindu-i pentru opera de socializare de mai târziu. În cadrul lor au activat intens învățătorii Anton Popescu, devenind apoi revizor școlar, I. Alexandrescu, I. Ilasievici, I. Atanasiu, Haralamb Teodoriu, Vasile Ștefănescu, I. Trufin ș.a. care au fost considerați de autoritățile administrative ale vremii ca „instigatori la răscoale“. Unii din acești învățători au răspândit la sate lucrările lui Vasile M. Kogălniceanu, intitulate „Chestiunea țărănească“ și „Către săteni“. Pentru aceste lucrări și legăturile lui cu sătenii din județul Dorohoi, V. Kogălniceanu a fost chemat la Dorohoi, prin adresa judecătorului de instrucție nr. 835 din 14 martie 1907, pentru a fi audiat și judecat¹.

În cele ce urmează voi prezenta câteva documente cu privire la desfășurarea răscoalei în acest județ.

Încă din ianuarie 1907, prefectul județului Dorohoi, V. Miculescu, mare proprietar, raporta Ministerului de Interne că „țărani se dau la răscoale și amenință să intre cu forța pe moșii pentru a le împărți între ei“, că locuitorii din Ibănești cer ca proprietarul Fischer, care arendase moșia și fabrica de spirit din Ibănești să fie obligat de a da pământ țăranilor în condițiile cerute de ei.

După mișcările țărănești din satele Flămînzi, Storești Rădeni, Deleni, Dracșani-Botoșani, începute la 8 februarie 1907, răscoalele din județul Dorohoi iau o amploare tot mai mare. La 21 februarie, prefectul raportează la București că au început noi mișcări la Drăgușeni, Ibănești, unde locuitorii s-au adunat la primărie, obligînd primarii să le legalizeze petițiile ce urmau a fi înaintate la București, prin delegații de săteni, în scopul obținerii pămîntului de cultură. La 28 februarie, prefectul raportează din nou foarte alarmat că lucrătorii de la fabrica de spirt Ibănești sînt în grevă, solidarizînd cu ei toți locuitorii din comună. Țăranii înarmați cu topoare și furci au eliberat pe Gheorghe Palamaru și pe I. Olaru capii țăranilor răsculați, închiși în fabrică încă din anul trecut de arendașul Fischer. A trebuit să intervină secretarul general al Ministerului de Interne, P. Sfetescu, pentru a potoli pe răsculați. Totuși ei cer cu insistență sporirea prețului de lucru în fabrică și scăderea lui la pămînt.

Urmînd exemplul celor de la Ibănești, țăranii din Hudeștii Mari, comună apropiată, au înconjurat curtea primăriei, la 28 februarie, cerînd ca proprietarul Ion Franc și arendașii moșiilor din împrejurimi să fie izgoniți, iar moșiile să li se dea lor în arendă, de către stat, la prețuri convenabile. Din cauza opoziției autorităților amenințătorii. Secretarul general al Ministerului de Interne sosit la fața locului a scăpat cu greu de furia țăranilor, care erau hotărîți să nu-i dea drumul pînă

ce nu li se va da pământ. Iată cum relatează sublocotenentul Grigore Cucu, de la Compania de jandarmi Dorohoi, faptele de la Hudeștii Mari, într-un raport către organul său superior : „Am onoarea a vă raporta că în ziua de 28 februarie a.c., fiind cu domnul prefect și cu d-l secretar general al Ministerului de Interne la comuna Hudeștii Mari, înăbușându-se la vreo 600—700 țărani în ograda primăriei peste noi, abia, abia am putut răzbate, după o jumătate de oră, printre țărani de a conduce pe d-l secretar general, pe d-l prefect la o trăsură mai apropiată spre a putea pleca de la primărie, fiind opriti de mulțimea țărănilor. Din acea zi și pînă la 13 martie cînd am stat în permanență la primărie, căutînd a respinge mulțimea de țărani ce erau răsculați, mi-am stricat mantaua cu desăvîrșire, iar cismele și pintenii mi i-au sfărîmat cu desăvîrșire, rugîndu-vă să binevoîți a interveni la prefectură de a fi despăgubit de suma de 80 lei, stricăciunea ce mi s-a cauzat din forță majoră“².

Vestea răscoalei din Ibănești și Hudeștii Mari s-a întins repede în tot județul. Între 3—7 martie răscoala se generalizează cuprinzînd localitățile Darabani, Păltiniș, Bajura, Horodiștea, Rădăuți-Prut, Oroftiana de Sus, Broscăuți, Brăiești, Hîncești ș.a. Pretutindeni, țărani cereau pământ pentru cultură, ușurarea învoielilor agricole și izlazuri pentru vite.

Revolta țăranilor la Darabani a început la 2 martie, intensificîndu-se în zilele următoare. La început vreo 200 „au intrat cu toții în ograda curții au luat la fugă pe chelar și pe toți servitorii arendașului pe care iau găsit, și în urmă au plecat, închizînd cu o lacată poarta de la intrare, luînd cheia cu ei“³.

Autoritățile administrative au intervenit pentru a-i potoli. Dar la 4 martie peste 500 locuitori au înconjurat casa arendașului de pe moșia Ecaterinei Golescu, și au împărțit proviziile din hambare, cerînd în acelaș timp împărțirea moșiei. Țăranii răsculați s-au îndreptat apoi spre localul primăriei, forțînd pe primar a legaliza cererile privind distribuirea pământului“⁴.

În noaptea următoare, răsculații au înconjurat oficiul telegrafic și au revendicat la fel de hotărîți cererile de pământ, după care au tăiat fiarele telefonice. Cu o zi mai îtrziu forțele răsculaților din Darabani se întărise simțitor prin alăturarea țăranilor din Hudeștii Mari, Păltiniș și Bajura. Însăpăimîntat de intensificarea răscoalei, judecătorul de instrucție din Dorohoi anunța că „satele învecinate au intrat în orașelul Darabani și cu toată rezistența armatei au intrat 4000 oameni“.

Autoritățile sînt în derută, cerînd noi forțe militare și permisiunea de a se face uz de arme. Răscoala cuprinde, pînă la 14 martie, noi centre ca Săveni, Mihăileni, țărani tot mai violenți. La Mihăileni are loc o ciocnire între răsculații din comunele vecine decîși să ocupe tîrgul și armată. Cad mai mulți răniți și un mort. Răsculații de la Mitoc, Borzești, Săveni, Rădăuți-Prut, Coțușca, Brăiești și alte localități incendiază curțile

2. Arhivele statului Botoșani, fond Prefectura Dorohoi, dosar 70/1907, f. 1.

3. Arhivele statului Iași, fond Parchet Gen. Iași, dosar 71/1907, f. 50.

4. Universul din 7 martie 1907.

moșierilor și arendașilor, devastează conacele, bat pe arendași și slugile lor, împart vitele și cerealele între ei, întrerup liniile telefonice. Se fac pregătiri de către țărani pentru a intra în Dorohoi spre a se răfui cu proprietarii și arendașii de moșii, adăpostiți aici. Prefectul cere grabnic noi unități militare, luînd măsuri severe pentru înăbușirea răscoalei. Noul prefect, Gheorghe Văsescu, proprietarul de la Coțușca, căruii țărani i-au împărțit în timpul răscoalei turmele de oi, pentru a se răzbuna și a băga groaza în populația județului, care printr-o telegramă de la organele superioare : „Rog bine voiiți a dispune să mi se comunice zilnic, oficial, fapte din reprimările cele mai energice întreprinse în Muntenia și restul țării, pentru potolirea răscoalelor spre a le afișa în tot orașul⁴. Se trece la arestarea în masă a țăranilor și pedepsirea conducătorilor lor. Astfel, procurorul Tribunalului Dorohoi, I. Liciu, raporta, la 23 martie 1907, Ministerului de Justiție : „instrucțiunea răscoalelor țărănești continuă cu toată activitatea ; pînă în prezent am deschis acțiune publică contra 1 174 sățeni, ca instigatori și devastatori, dintre care 472 sînt deja depuși. Am mai deschis acțiune contra învățătorilor Ion Alexandrescu din Hudeștii Mari, Vasile Ștefănescu din Rădăuți, Haralamb Teodoriu din Hreățca, și contra lui Vasile M. Kogălniceanu din București, ca instigatori⁵”.

În urma anchetei, învățătorul Ion Alexandrescu a fost suspendat din învățămînt pentru participarea la răscoalele țărănești. Peste 1 250 cetățeni sînt arestați, bătuiți fără milă, ținuți flămînzi și trimiși la Iași sub stare de arest.

Alături de manifestul lansat de noul guvern liberal, în *frunte cu D. A. Sturza*, prefectul județului Dorohoi lansează și el un manifest, cerînd locuitorilor să se liniștească pentru ca guvernul, chipurile, să poată da legiurile propuse, menite a îmbunătăți starea țăranilor. În manifest se spunea... „să uităm ceasul rău, să avem încredere unii în alții, să înțeleagă tot românul că țara aceasta nu poate avea ființă fără unire și dragoste între toți fiii săi și că numai dușmanii neamului nostru pot să se bucure cînd vrajba și ura prinde rădăcini în sinul poporului nostru. Dar proprietarii și arendașii, întorși la casele lor, apărați de armată și ocrotiți de legi, nu mai țin cont de măsurile guvernului cu privire la îmbunătățirea raporturilor dintre proprietari și țărani. Prețurile învoielilor agricole rămin neschimbate sau cresc și mai mult față de cele dinainte de răscoală. De aceea, în mai multe comune printre care : Zamostea, Lozna, Vorniceni, Vlăsinești, Sendriceni, Săveni, Oroftiana, Dersca, după răscoală țăranii nu au încheiat nici un fel de contract agricol, iar cei din Văculești, Mileanca, Zvoriștea, Adincata și Zamostea au refuzat să iasă la lucru conform actului de angajament. Sățenii din comuna Bivol se plîngeau prefectului, prin petiții din 21 iulie 1907, că „nu am scăpat de toate liftele cele rele și lipitorile sugătoare“, Vătaful G. Petrovici înșelîndu-i la măsurătoare și la fixarea prețurilor, pentru care a fost înlocuit. Plîngerii asemănătoare au adresat prefectului și locuitorii din satele Hilișeu -Vîrnăv, Fd. Hertii, Ibănești, ș.a.

5. Răscoala țăranilor din 1907, vol. II, 1946, p. 21.

Răscoala din 1907 a demonstrat că, fără conducerea de către clasa muncitoare a luptei revoluționare, năzuințele țăranimii — pământ și libertate — nu pot fi îndeplinite. Abia după 23 August 1944, cu ajutorul clasei muncitoare, sub conducerea partidului comunist, țăranimea a devenit stăpână pe pământul său, pe care l-a lucrat, în folosul exploata-
torilor, în condiții înrobitoare, secole de-a rândul.

Acum, când evocăm împlinirea a 75 de ani de la „primăvara zăpezilor însingurate“, vrednica noastră țăranime cooperatistă, alături de muncitorii, inginerii, tehnicienii și oamenii de știință din agricultură, depun eforturi susținute pentru a transpune în viață indicațiile conducerii superioare de partid pe linia îndeplinirii cu consecvență a noii revoluții agrare, a hotărârilor Congresului al XII-lea al P.C.R.